

Vrš



Dokud tůní pod lávkou brousila hlavatka, nebylo tam vidět jediné rybičky, řeka jako by tam zela prázdnotou. Pochopitelně; která z ryb by se ukazovala, žádná nechtěla skončit v ozubené tlamě. Avšak hned ráno, poté kdy byl dravec Petrem vyloven a kocourem sežrán, objevilo se pod lávkou plno ryb, jako by změna v tůni byla ještě v noci po celé řece vyhlášena.

Hlavatka z tůně zmizela a místo ní tam plul lipan. Také velikán, ale bez široké ozubené tlamy. Rybí přistěhovalci znali jeho rod a věděli, že se netřeba obávat, že si odrostlých rybek nevšimne, jen tu a tam z rozvernosti chňapne po nimravém plůdku. A tak se to zahemžilo šupinatými rybičkami i v bezprostřední blízkosti lávky, pod jejímž břevnem stál nyní Stříbrný lipan.

Kameny u břehu obsadil samotářský babec. Míhl se od kamene ke kameni, jednou blíže středu proudu, podruhé při klidnějších okrajích. Houf všetečných střevlí stále kolem něho, nesehnal-li něco na zub, aby se i ony mohly přiživit. Když nestopovaly babce, přejížděly celou tůň napodél i našíř, z nejtišší hlubiny k největšímu spádu, od nejplytčího břehu ke středu dna.

V bystré mělčině se vlnila u dna mřenka, od dolování mezi kameny celá přihrblá, a v jejím sousedství vyčkával

noci její vousatý bratranec sykavec, také pruhovaný, jenže ne příčně jako střevle, nýbrž podélně jako divoká selata. Byl to drobný noční diblík, ukazoval na hlavě dva růžky, ale trkal jimi jen pod kameny. Ryl a kutil jen za noci, když sestřenka mřenka přestala, a přes den si hověl mezi oblázky podoben větvičce, na niž vlnění hladiny vrhalo skvrnky stínů.

Babec, střevle, mřenka, diblík sykavec, to všechno byla žoužel velikosti lidského ukazováku. Vedle nich se však usadili v tůni také větší páni, dorůstající tlouštíci, kteří drobnou havěť prezírali a kamarádili jen s bílým ručejníkem. Zabrali s ním nejklidnější tišinu v dolním konci, kam mezi ně mimo dotěrné střevle jiné ryby nezavítaly.

V zátoce u hráze si vyhradila sídliště nejmenší drobotina, potěr. Stála v hejnech u samého břehu a slunila si hřbítky. Mezi ní se cítily doma dvě mihule. Jejich hadovitá těla vlála z písku jako dvě stužky, neboť hlavy se zakously do dna a hledaly tam bůhvíjaké dobroty.

Ukázaly se nejen ryby. V kořenech břehu brousilo pojednou několik raků, kteří se zařídili samotářsky a šupinatých se stranili. Stýkali se s nimi jen tehdy, když se některá neopatrná rybička dala přiskřípnout klepetem. Pod břehem měli celé podzemní město, jež opouštěli zřídka, většinou za nočního klidu. Někdy mívali v kořání návštěvu. Nezván příšmejdil rejsek nebo se na kořeny zavěsila k odpočinku užovka. Nejčastěji však vidívali skorce, který v krajních kořenech za noci spával a za poledních siest propěvoval.

Stříbrný lipan všechnu tu chasu přehlížel, nebral ji prostě na vědomí. Zakročil však rázně, kdykoliv některá

rybka byla příliš dotěrná. Proti nejmenším byl často bezmocný. Pokoušelo ho bludné hejnklo loňských střevliček a stejně starých tluštíků. Přijížděli až k jeho kameni a chovali se jako kluci, kteří chodívají panu domácímu mačkat zvonek. Honil je od svého stanoviště co chvíli a ve zlosti tu a tam některého drobná polkl. Přesto nedala ta havěť pokoj a přicházela opět a opět.

Jak dni mýjely, ryby se v tůni střídaly. Odcházely a objevovaly se podle toho, kdy které nastala nebo skončila doba tření. Za této živé frekvence bývaly v pestré společnosti tahanice na denním pořádku. Mřenky a střevle zápasily o sousto u dna rušného proudu, tluští, ručejníci a zase střevle si rvali potravu od úst v tiché hlubině a samotáři babcové sváděli za noci půtky mezi sebou u dna mělčiny a utiskovali dobráka sykavce.

Když nastala hromadná rojení jarního hmyzu, rvačky rázem skončily, neboť potravy bylo tolik, že se šupinatí přežírali a o sousto nestáli. Lví podíl na veškeré kořisti měl ovšem Stříbrný lipan, jemuž rybky s respektem ustupovaly, kde se objevil. I když spolykal pořádnou snůšku, zbylo dost i pro ostatní, ale většina hmyzu zůstala nepožitelná a byla splavena proudem do sousední tůně.

Rojení zahájily drobné muchničky. Babka kořenářka, která se potloukala po lese v létě v zimě, nesla si jednoho rána náruč zelin. Uprostřed lávky padl na ni mrak drobných mušek a babka se na stará kolena musela dát do běhu, nebo by ji mušky byly uštípaly. S těmi drobnými křídlatými potvůrkami nebylo co žertovat, bál se jich každý tvor u řeky, neboť se cpaly do uší, do nosu, pod jazyk a dokázaly nejveselejšího živočicha přivést do zoufalství.

Jen ryby si nezoufaly. Když se křídlatý mrak po divokém honění mezi svahy octl na hladině, vyhrnuly se naň jako ovce na pastvu a žraly a žraly. Lipan především; brousil pod hladinou a srkal křídlaté hromadně, muchničky patřily k nejchutnější krmí hladiny.

Rozsivky na dně řeky zvolna ustupovaly vláknitým chumáčům zelených řas. Toho dne, co z tůně pod lávkou zmizela poslední rozsivka, plahočila se pod kamenem ve spádu ploch jepičí nymfa, tvor, který byl stadiem mezi vajíčkem a křídlatou jepicí. Prodírala se zvolna a přidržovala se drápkatýma nohama, aby ji proud nespláchl. Nehledala potravu jako jindy, byly jí lhostejné drobné larvy a nevšímala si koryšků. Tísnila ji pokožka, napjatá vnitřním tlakem k prasknutí. Nadnášelo ji to a tisklo vzhůru, k horní stěně skuliny. Nebyla schopna se pořádně hnout, ale přece se mermomocí hrabala ven, neboť pud jí velel opustit hlubinu a vystoupit k hladině, na vzduch. Byla by se prosoukala k břehu do mírnějších vod, ježto na středu proudu nebylo klidu ani bezpečí. Sotva však opustila kryt, popadl ji proud jako smítko, vyvlekl ji do ulice mezi balvany a otáčel a naráběl s ní jako s neživou tretou. Její úsilí, aby se touto hroznou silou probodovala k břehu, dopadlo žalostně, nezmohla se na jediné kloudné tempo.

Tok ji nesl nad diblíkem sykvacem, který se považoval na dně u pleskáče. Proud ho tam laskal a províval mu šestivousý knírek, až přivíral oči jako štěně šimrané pod krkem; dělalo mu to neobyčejně dobře. Klímal a ani ho nenapadlo, aby se zajímal o bezmocnou šestinohou larvu, starost o potravu odložil na noc. Ani opodál dolující mřenka nejevila větší zájem. Právě přišla na kolonii komářích kukel, přitmlených na spodině balvanu,



a odlupovala je, obrácená nznak jako montér pod autem. Nebyla vůbec zvědavá na to, co se děje na hladině.

V počátcích hlubiny síla proudu polevila a nymfa mohla vleku vzdorovat. Pustila se ze všech sil k břehu. Lipan, upozorněný jejím spěchem, jel se honem podívat, co to je, když tu ťuk! Právě před nos mu přisedla pošvatka a jala se třepotat křídly. Lipan se obrátil za ní a na původní zvědavost zapomněl.

Nymfa se šťastně dopachtila ke kraji u břehu. Houkala se tam potom na mírném vlnění vody. Nevěděla však o tom, že se houpe, neboť právě přestala být nymfou. Před okamžikem jí praskla na hřbetě pokožka a z trhliny se vysoukal okřídlený tvor. A na vodě se zůstala houpat prázdná kůžička.

Nový okřídlenec byl malátný a bezmocný. Nohy ledva držely tílko, křídla zplihle visela, zrak byl kalný. Chvilíčku

seděl na prázdné kůžce jako na člunu, načež se s velkou námahou vydrápal na balvan, vedle něhož se zrodil.

Slunce rozdávalo světu světlo a teplo a on vdechoval jejich sílu. Pod mocnou polední září se vůčihledě napřimoval, rostl, sílil. A tu, když se zdálo, že vzlétne do výšin, začal se svlékat znovu. Vypadalo to, že v tom neustálém svlékání, které začalo po vylíhnutí z vajíčka a opětovalo se potom neustále po celý ten dlouhý život pod hladinou, míní jepičí tvor pokračovat i ve vzduchu. Bylo to však opravdu poslední svlékání; jím se konečně zrodila půvabná jepička, křehká jako ozdůbka z foukaného skla.

Se západem slunce vzlétla jepice do vzduchu. Letěla kolmo vzhůru, jako by se nikdy nemínila zastavit. Náhle však přimkla křídla k tělu a padala zpátky dolů. Nedopadla. Kousek nad vodou rozevřela křídla jako padák a ulpěla ve vzduchu na jednom místě. Zatřepetala se a znovu se nesla věžičkou kolmo vzhůru. Nahoru – dolů, nahoru – dolů, tak tančila v neúnavném rytmu svůj podivuhodný balet, jímž zahajovala vstup do romantiky křehkého života nad řekou.

Byl to tanec života a smrti.

V tanci se zrodila, v tanci zahořela láskou, v tanci položila do kolébky vod potomstvo.

A v tanci dodýchala.

Dotančila a její červenavé tílko kleslo na hladinu pod lávkou, kde stál Stříbrný lipan. Zavlnilo se to tam a ona se propadla do černa hlubin.

Rojení jepic bylo slavnou chvílí řeky. Ryby, které neodtáhly na trdliště, hemžily se za soumraku při hladině a lapaly padlé jepičky. Za krátkou chvíli se zasytily tak, že do příštího večera nepotřebovaly lovit. Ale ony lovily

za svítání opět. Není divu, že tučněly, což se zamlouvalo zejména Petrovi a Jurovi, no a samozřejmě také kočičímu vyděděnci, který se olizoval, sotva pohlédl na vodu.

Babec a diblík sykavec nelovili jepice při hladině. Číhali u dna na nymfy, vypravující se na vzduch. Babci je požírali, když opouštěly úkryty pod kameny, a sykavec sbíral za nimi drobtý. Mezi valouny dna slídily po nymfách také dravé pošvatčí larvy. Ty ani nečekaly, až nymfy opustí úkryt, prolézaly pod balvany a napadaly kořist ještě ve skulinách. Vychytralí tloušťici dovedli toho využít ve svůj prospěch. Kam nemohli pod kámen sami, tam se dostala pošvatčí larva a sežrala nymfu ona. Jak vylézala, lapil tloušť dvě kořisti v jedné.

Ani na vzduchu však nebyly jepice v bezpečí. Po obnažených valounech, opuštěných proudem a vydaných napospas slunci, pobíhal konipas. Zastavil se, klof! – a bylo po jepici. Na oblázku na pokraji vody zahlédl tučnou nymfu, zdaleka viditelnou šedivou okraskou hřbetu. Byla ve vodě i nebyla. Jak vlny proudu šplouchaly pravidelným žbluch, žbluch, střídavě ji zaplavovaly šplíhanci, takže se koupala i slunila. Konipas se na ni bedlivě zahleděl.

Neměl však toto sousto souzeno. Vorař vlekl tudy náruč čerstvě nařezaných lískovic a šlápl těžkou nohou právě na oblázek, na němž nymfa seděla. Křup! Rozdrtil ji bačkorou napadrt'. Po zvednutí nohy zůstala z ní trocha tříště – ale suché. Ukázalo se, že si konipas dělal falešné laskominy, na oblázek seděla jen prázdná, opuštěná kožka.

Za chvíli konipas na nymfu zapomněl. Posadil se na nejhořejší kmen skládky a pozoroval své druhy. Běhali na zemi podél podložených kmenů a zabíhali i pod ně,

neboť se tam v chládku potulovali brouci, velcí i drobní, podle chuti.

Vorař však ani tam nedal pokoj. Odcházel k lávce, vrátil se pak ke stráni, v níž houževníci řezali pro něho lískoví, a vybral si cestu kolem skládky. Zacinkalo dvánáct, vorař se zastavil, vypustil z hlavy houževníky a sedl na skládku, aby poobědval. Konipas odlétl na protější břeh a uvelebil se na převislý drn nad vodou, mezi dvě rozvětvené lodyhy zelenavě hnědých krtičníků.

Postavil se na jednu nohu, překřčil hlavu mezi ramena a lelkoval do tůně pod sebou. Čekal, až mine největší žár. Poledne vyklidilo i vodu a rozešlo ryby po úkrytech. Voda byla prázdná jako po vymření, a dokonce i neposedné střevle stály pokojně v kořání pod dřímajícím konipasem. A u kamene nedaleko nich Stříbrný lipan. Pošvatky, která sedla na hladinu, si nevšiml ani on, ani jiný šupinatec, takže pohodlně doplavala do vzduchu, který voněl trávou a šípkovými růžemi.

V příštích dnech ověnčily lesní kopřivy třásně květů. To je na horních vodách znamení léta: den nad řekou se chvěje žhoucím vzduchem a lelci se radují z první parné noci, v níž se derou z mechu tvrdé kloboučky hřibů křemenáčů. Údolí u lávky slavilo týden žlutých motýlků. Usedli na suchých stráních, kam oko pohlédlo, v drobných chocholkách i v podlouhlých hroznech a potěšili zrak každého tvora. Kvetoucí motýlky čilimníkových keříčků a poléhavých štírovníků! Byl to kolkolem záhon něžných pavézek.

Jednoho takového žlutého dne seděl ve stínu u hrázky Petr. Opřen zády o její dřevěný srub, pletl vrš, proutěnou past na ryby. Držel její spodek mezi koleny a hbité

prsty vplétaly mezi tvrdé kolíky měkké proutí vrb červe-
nic. Košatina se mu v rukou vůčihledě formovala. Dlou-
hé pruty mu přes hlavu čouhaly nad hrázku, a jak je při
vplétání ohýbal, střídavě se kývaly sem a tam. Konipas,
který z opačné strany hráze zobal na břehu do písku,
viděl toliko rozkývané špičky: jak je to možné, že se na
hrázce ohýbá proutí při bezvětří? Honem letěl se podívat
záhadě na kloub. „Heč, heč,“ zavolal, když uviděl Petra.
Nebál se ho, jako se nebál srny, a sedl si na vrbu proti
němu. Petr se však ani neohlédl, neměl teď oči pro ptá-
ka, chtěl být hotov s vrší a zabrán pletl dále.

Po lávce běžela s velkým chvatem černá vosa. V půli
lávky se uprostřed běhu zarazila a vykulila oči. Na hranu
břevna lávky vylézal odspodku pavouk a ji nemohlo nic
zaujmout více než takový pohled. V naprosté nehybnosti
čekala, až se pavouk vyšplhá na lávku. Potom se rozběh-
la a vrhla se na něho, že přičapl. Obchvátila ho dlouhý-
ma nohama a probodla žahadlem, než stačil udělat jedi-
ný krok. V okamžení ztuhl, jenom nožky se zachvívaly.
Obrátila si ho naznak, popadla kusadly za jednu zadní
nohu a vlekla ho spěšně po břevnu za sebou. V konci láv-
ky měla uvnitř podpěry hnízdo a tam chtěla kořist při-
pravit potomstvu za potravu. Pavouk na hrbolatém dřevě
drncal a poskakoval, ale pojednou se vzepřel, div si vosa
hlavu neutrhla. Zachytila jej tříska. Vosa tahala sem, ta-
hala tam, ale překážka ne a ne povolit. Obešla tedy a zku-
sila to z boku. Zaklesla se zadním párem nohou do hrbo-
líčků v břevnu, předním párem pomohla kusadlům při-
chytit břemeno a hé, přičapla a zabrala, až se jí námahou
zadeček roztrásl. Pavouk se protáhl a šhub! Tříska se od-
štípla a vosa se poroučela přes okraj lávky i s pavoukem.

